

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії та гуманітарних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор з науково-педагогічної роботи по організації навчального процесу та його науково-методичного забезпечення

Васілевський О. М.

« 25 » 06 2020 р.

ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ НАУКИ Й ЦИВІЛІЗАЦІЇ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

Рівень вищої освіти: III (освітньо-науковий)

Галузь знань: 14 Електрична інженерія

Спеціальність: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

Освітня кваліфікація доктор філософії з електроенергетики, електротехніки та електромеханіки

Вінниця 2020 рік

Робоча програма дисципліни «Філософсько-світоглядні засади сучасної науки й цивілізації» для здобувачів всіх спеціальностей.

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

галузь знань 14 Електрична інженерія

спеціальність 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

освітня кваліфікація доктор філософії з електроенергетики, електротехніки та електромеханіки

2020. – 15 с.

	Посада Протокол засідання	ПІБ	Підпис
Розроблено	д.філос.н., професор каф. ФГН Хома О. І.	д.філос.н., професор Хома О. І.	
Схвалено	Гарант освітньо-наукової програми	д.т.н., професор Кулик В. В.	
	Зав. кафедри ФГН засідання кафедри ФГН (протокол № 19 від 15.05.2020 р.)	д.філос.н., професор Хома О. І.	
	Директор ІнМАД засідання секції Науково-технічної ради ВНТУ (протокол № 2 від 25.05.2020 р.)	д.т.н., професор Грушко О. В.	
Затверджено	Голова методичної ради Методична рада ВНТУ (протокол № 12 від 18.06.2020 р.)	д.т.н., професор Васілевський О. М.	

Мова навчання – українська.

© О. І. Хома, 2020 р.

© ВНТУ, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 14 Електрична інженерія	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка Освітньо-наукова програма: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	1
Індивідуальне науково-дослідне завдання — контрольна робота для студентів заочної форми навчання, реферати з окремих тем курсу та доповіді на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,5 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Лекції	
		32 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		Не передбачені	Не передбачені
		Курсовий проект	
		Самостійна робота	
42 год.	78 год		
		Вид контролю: диф. залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 53% - 47%;

для заочної форми навчання – 13% - 87%;

Мова навчання – українська.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Філософсько-світоглядні засади сучасної науки й цивілізації» базується на знаннях, отриманих з таких дисциплін як «Філософія».

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робочу програму навчальної дисципліни «Філософсько-світоглядні засади сучасної науки й цивілізації» складено з урахуванням вимог освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії зі спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

Забезпечення всебічного розвитку аспіранта, як особистості, формування фахівця у галузі електричної інженерії, науковця та викладача, що здатний до самостійної науково-дослідної, організаційної та науково-практичної діяльності у напрямку електроенергетики, електротехніки та електромеханіки, набуття ним системи компетентностей та практичних навичок, достатніх для розуміння, застосування та продукування нових знань, прийняття ефективних управлінських рішень у освітній та виробничій сферах для забезпечення їх сталого розвитку

Програмні результати вивчення дисципліни:

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні:

ПР01. Розуміти загальнонаукову філософську концепцію наукового світогляду, роль науки, пояснювати її вплив на суспільні процеси.

ПР08. Уміти виконувати постановку, формулювання і розв'язання завдань у галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки, що пов'язані з процедурами спостереження об'єктів, вимірювання, контролю, діагностування і прогнозування з урахуванням важливості соціальних обмежень (суспільство, здоров'я і безпека, охорона довкілля, економіка, промисловість тощо).

ПР18. Уміти дотримуватися принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ПР21. Уміти планувати і вирішувати завдання професійного розвитку, зокрема у галузі електричної інженерії.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач в результаті вивчення дисципліни.

Здатність розв'язувати комплексні проблеми під час професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, а також вирішення комплексних практичних завдань.

K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, формування системного наукового світогляду.

K02. Здатність виявляти ініціативу, креативність та підприємливість.

K03. Здатність до сталого професійного зростання та розширення загально-культурного світогляду.

K08. Здатність взаємодіяти з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей, академічним товариством та громадськістю), використовуючи українську та одну з мов міжнародного спілкування.

ФК1. Здатність демонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів керування електроенергетичними, електротехнічними та електромеханічними системами та комплексами.

ФК2. Здатність застосовувати системний підхід до вирішення науково-технічних завдань електроенергетики, електротехніки та електромеханіки.

ФК4. Здатність до аналізу, обговорення і оцінювання наукових праць та проектів в галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки.

ФК17. Здатність здійснювати організацію робочих місць, їх технічне оснащення, організацію та планування роботи колективу виконавців, прийняття керівних рішень в умовах різномірних думок та професійної дискусії.

Контрольні заходи

Поточний та підсумковий контроль знань здобувачів проводиться шляхом фронтального, індивідуального чи комбінованого опитування під час практичного заняття, контрольних робіт, колоквіумів, тестування, диференційованого заліку.

На позааудиторну роботу виносяться вивчення окремих проблем курсу, підготовка до практичних занять, колоквіумів, тестування, диференційованого заліку, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань (підготовка доповідей на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ та інші

науково-технічні конференції та семінари, підготовка наукових публікацій).

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наука як складник розвитку суспільства .

Тема 1. «Проблема вагонетки»: світоглядний компонент в інтерпретації «фактів»

Проблема практичного характеру світоглядних питань. Поняття світогляду. Моральні міркування і технічних прогрес.

Питання смерті і смерті Д. Едмондса. Утилітаризм як «арифметика» людського щастя. "Консеквенціалізм" і "деонтологія".

Проблема "об'єктивної моралі": реальність чи утопія. Генеалогія моралі.

Тема 2. Проблема найвищих цінностей у філософії та науці. Дискусії довкола «наукового світогляду».

Проблема цінностей і цінність як проблема. Критерії цінностей у філософії і науці.

Істина як цінність: філософський і науковий аспекти.

Аксіологія. Поняття цінності та оцінки.

Об'єктивістська і суб'єктивістська концепції цінностей

Наукова картина світу і проблема пріоритетів.

Соціологія науки; її зв'язок з етикою і мораллю.

Тема 3. Взаємозв'язок технологічного і світоглядного розвитку: основні технологічні революції в історії людства і їхні соціальні наслідки.

Техніка і технології в історії людства. Поняття прогресу і науковості; багатоманітність їх трактувань. Наукова модель світорозуміння і наукова картина світу. Аксіологічний аспект технічного розвитку.

Соціологія науки. Парадигмальність наукового знання як феномена соціального виміру. Проблема визначення наукової революції. Структура наукової революції(Т.Кун)

Тема 4. Перспективи штучного інтелекту та можливі загрози статусу людини як рушій історії.

Проблематичність поняття «природа людини». Співвідношення понять штучний і «природний» інтелект.

Сучасні проекти створення штучного інтелекту: проблеми і перспективи. Людина у світі "AI".

Технологічна сингулярність і майбутнє людства.

Змістовий модуль 2. Сучасні наука та технології як генератор світоглядних викликів.

Тема 5. Нейронауки, свідомість, морально-правовий устрій суспільства.

Наука: від ціннісної нейтральності до соціокультурної активності.

Екологія: від конкретної науки до широких соціокультурних застосувань.

Соціальне прогнозування, його проблеми і роль науки у їхньому розв'язанні. Римський клуб, Кіотський протокол, моделі кліматичних змін та їхнє значення

Тема 6. Проблема «наукового» створення цінностей: евгеніка, марксизм, трансгуманізм.

Проблема визначення поняття цінність. Цінності як константа людської історії. Проблема універсальної нормативності. Цінності в релігії, філософії, науці. Еволюція ціннісних систем.

Цінності та релятивізм: софісти, маркіз де Сад, марксизм, ніцшеанство. Сучасні науки і «традиційні цінності».

Природа людини і природа моралі. Розуміння життя і його цінності в системі культури. Перспективи імортальності. Проблема цінностей і моралі в світі науки: евгеніка і трансгуманізм. Соціальне проектування і нова мораль: марксизм.

Тема 7. Аналіз співвідношення наукового розвитку і суспільного устрою в основних футурологічних концепціях сучасності.

Футурологія та ціннісні аспекти сучасної ідентичності. Соціальні ефекти біотехнологій і перспективи людського «Я».

Соціально-політичні системи світу майбутнього: утопія чи антиутопія.

Тема 8. Відповідальність і світоглядна компетентність сучасного вченого

Глобальні проблеми сучасності та роль науки в їхньому розв'язанні.

Відповідальність вченого та відповідальність інженера. Феномен глобального світу.

Соціальне прогнозування, його проблеми і роль науки у їхньому розв'язанні. Римський клуб. Поняття ризику. Ризики нових відкриттів і нових технологій: їхня оцінка та можливості подолання ризиків.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна, вечірня, заочна форми навчання)			
	усього	у тому числі		
		лек.	сем.	с.р.
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Наука як складник розвитку суспільства .				
Тема 1. «Проблема вагонетки»: світоглядний компонент в інтерпретації «фактів»	11	3	3	6
Тема 2. Проблема найвищих цінностей у філософії та науці. Дискусії довкола «наукового світогляду».	11	3	2	6
Тема 3. Взаємозв'язок технологічного і світоглядного розвитку: основні технологічні революції в історії людства і їхні соціальні наслідки.	12	3	2	6
Тема 4. Перспективи штучного інтелекту та можливі загрози статусу людини як рушія історії.	11	3	2	6
Разом за змістовим модулем 1.	45	12	9	24
Модуль 2				
Змістовий модуль 2. Сучасні наука та технології як генератор світоглядних викликів.				
Тема 5. Нейронауки, свідомість, морально-правовий устрій суспільства.	12	4	2	6
Тема 6. Проблема «наукового» створення цінностей: евгеніка, марксизм, трансгуманізм.	12	4	2	6
Тема 7. Аналіз співвідношення наукового розвитку і суспільного устрою в основних футурологічних концепціях сучасності.	12	4	2	6
Тема 8. Відповідальність і світоглядна компетентність сучасного вченого	9	1	2	6
Разом за змістовим модулем 2.	45	13	8	24
Усього годин	90	32	26	42

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		(денна, вечірня, заочна форма)
1	Тема 1. Формування світоглядних позицій (на прикладі проблеми вагонетки). Поняття світогляду.	2
2	Тема 2. Предмет філософії. Виникнення й основні етапи Західної філософії.	3
3	Тема 3. Взаємодія філософії й науки.	2
4	Тема 4. Проблематичність поняття «природа людини». Співвідношення понять штучний і «природний» інтелект.	2
5	Тема 5. Співвідношення свідомості й мозку в історії філософії. Сучасні дискусії довкола qualia.	2
6	Тема 6. Цінності та релятивізм: софісти, маркіз де Сад, марксизм, ніцшеанство.	2
7	Тема 7. Футурологія та ціннісні аспекти сучасної ідентичності. Соціальні ефекти біотехнологій і перспективи людського «Я».	2
8	Тема 8. Ціннісний аспект війни, тероризму, соціальних конфліктів.	2
	Усього годин	25

7. Теми практичних занять

Навчальним планом не передбачені.

8. Теми лабораторних занять

Навчальним планом не передбачені.

9. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
		(денна, вечірня, заочна форма)
1	Філософія і футурологія. Ціннісні аспекти суспільного розвитку.	6
2	Історія філософського позитивізму в XIX-XXI ст..	6
3	Філософія і психофізіологічна проблема.	6
4	Подвоєння світу в наукових теоріях і світогляд. Підстави філософського скептицизму.	6
5	Сучасна аналітична філософія.	6
6	Сучасна філософська феноменологія.	6
7	Неолібералізм і консерватизм у сучасній філософії.	6
8	Філософські аспекти гендерної теорії, постколоніальних студій, мультикультуралізму.	6
	Усього годин	42

10. Індивідуальні завдання

Робочим навчальним планом передбачена індивідуальна робота: реферати з окремих тем курсу та доповіді на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ та інші науково-технічні конференції та семінари, підготовка наукових публікацій.

11. Методи навчання

Лекція, проблемна лекція, демонстрація, зокрема, з використанням мультимедійних засобів навчання, практичні роботи, підготовка рефератів, доповідей науково-дослідного характеру, зокрема, на щорічну науково-технічну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ та інші науково-технічні конференції та семінари, підготовка наукових публікацій.

12. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється у формі фронтального, індивідуального чи комбінованого контролю знань здобувачів під час практичного заняття, тестування, 2 колоквіуми.

Форма підсумкового контролю – диференційований залік.

13. Розподіл балів, які отримують здобувачів

Поточне тестування та самостійна робота				Залік	Сума			
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		26	100			
T1	T2	T3	T4			T5	T6	T7
37 балів						37 балів		

T1, T2 ... T7 - теми змістових модулів.

Таблиця 13.4 – Оцінювання знань, умінь та навичок студентів з окремих видів роботи та в цілому по модулях (в балах)

Вид роботи	Модуль	Модуль
	1	2
1. Підготовка до практичних занять	8	8
2. Самостійні роботи	10	10
3. Колоквіум (тестування)	20	20
5. Контрольна робота	12	-
6. Індивідуальні науково-дослідні завдання	-	12
Всього	50	50

Таблиця 3 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософсько-світоглядні засади сучасної науки й цивілізації»
2. Навчальні розробки з дисципліни [1-6].
3. Індивідуальні завдання для самостійної роботи здобувачів.
4. Перелік питань та завдання для поточного контролю знань.
5. Тести.

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів

Рівень компетентності	За нац. шкалою	За шкалою ЕКТС	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий) «5»	відмінно	A	Виставляється, якщо при відповіді на питання виявлено всебічні, систематизовані, глибокі знання матеріалу, який виноситься на контроль, уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, знання основної і додаткової літератури, передбаченої програмою на рівні творчого використання.
III Достатній (конструктивний) «4»	добре	B	Повні знання з питань і задач, що стоять перед студентом. Уміння викладати основні ідеї. Вміння професійно відстоювати свою точку зору. Припускаються несуттєві неточності у викладенні матеріалу та у відповідях.
		C	Достатньо повні знання з поставлених питань і задач. Вміння викладати основні ідеї. Здатність самостійно застосовувати вивчений матеріал на рівні різних ситуацій, наводити окремі власні приклади на підтвердження власних тверджень. Вміння доводити правильність своїх рішень. Несуттєві неточності у відповідях та деякі нераціональності при вирішенні поставлених завдань.
II Середній (репродуктивний) «3»	задовільно	D	Студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, може аналізувати матеріал, робити висновки. Пояснення неповні, нелаконічні, не завжди точні. Відповіді на питання неповні, містять неточності, при вирішенні поставлених завдань застосовуються не найраціональніші рішення.
		E	Задовільні знання програмного матеріалу на рівні вищому за початковий. При відповіді на запитання виникають труднощі у деяких положеннях, відповіді не повні, завдання вирішуються нераціонально.

I Низький «2»	незадовільно з можливістю повторного складання	FX	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання дає неправильні відповіді (40-60%). Самостійно не може сформулювати алгоритм рішення поставлених завдань. Рішення не раціональні та неефективні.
	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання викладача дає неправильні відповіді (60-100%). Самостійно, не може сформулювати алгоритм вирішення завдання.

14. Рекомендована література

Базова

1. Баумейстер А. Буття і благо. – Вінниця: Т.П. Барановська, 2014.
2. Влодарський А. Бог вже існує // URL: < <http://zbruc.eu/node/58310>>
3. Гейзенберг В. Шаги за горизонт. – М.: Прогресс, 1987. – 368 с. (наука как средство взаимного понимания народов, с. 23-33, О соотношении гуманитарного образования, естествознания и западной культуры, с.34-45, Конец физики? С. 201-207, Естествознание и техника в политических событиях нашего времени. С. 324-327.)
4. Дамасіо А. Таємниця свідомості // URL: < https://www.ted.com/talks/antonio_damasio_the_quest_to_understand_consciousness/transcript?language=uk>
5. Кайку М. Візії: Як наука змінить XXI сторіччя. – Львів: Літопис, 2004.
6. Кайку М. Фізика майбутнього. – Львів: Літопис, 2013.
7. Кривенко С. Чи можливі вольові рішення? // URL: <<http://zbruc.eu/node/54197>>
8. Нова форма штучного життя // URL: <<https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/nova-forma-shtuchnogo-zhittya>>
9. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій. – Львів: Новий Світ 2000. – 2007.
10. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 291 с.

11. Ратніков В.С., Макаров З. Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 416 с.
12. Сепетий Д. Свідомість як суб'єктивність: таємниця Я. – Запоріжжя, ЗНМУ, 2011.
13. Синиця А. (Ред.). Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку. – Львів: Літопис, 2015.
14. Хома О. Мислення: теорії та експерименти // URL: <<http://innovations.com.ua/ua/articles/mark/19760/mislennya-teoriji-ta-eksperimenti>>
15. Хома, О. (2017). Біля витоків модерну. *Філософська думка*, (6), 104-110.
16. Худ, Б. Иллюзия «Я», или Игры, в которые играет с нами мозг. – Москва: ЭКСМО, 2015.
17. Чалмерс Д. Аргумент 1: Логічна можливість зомбі (переклад з англійської А. Леонова) // *Філософська думка*, 2015. – С. 60-67.
18. Чалмерс Д. Лицем до лица з проблемою свідомості // *Актуальні проблеми духовності*. – Кривий Ріг, 2013. – Вип.14. – С.121-152.
19. Шмідт Е., Коен Дж. Новий цифровий світ: як технології змінюють державу, бізнес і наше життя. – Львів: Літопис, 2015.
20. Штучний інтелект // URL: <<http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/10119/>>
21. Chalmers D. *The Conscious Mind: In Search of a Fundamental Theory* (1996). Oxford: Oxford University Press, 1996.
22. Libet B. Reflections on the Interaction of the Mind and Brain. In: *Progress in Neurobiology*. – 2006. – № 78. – P. 322–326.

Допоміжна

1. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Пер. з нім. – Київ: Лібра, 2001.
2. Клонирование человека // *Человек*. – 1998. – № 3. – С. 23-24.
3. Моисеев Н.Н. Расставание с простотой. – М.: Аграф, 2000. – 480 с.
4. Ожеван М.А. Людський вимір науки та наукові «виміри» людини. – К.: Либідь, 1992. – 172 с.
5. Freeman A. and Sutherland, J. K. B. (Eds.), *The volitional brain: Towards a neuroscience of free will*. Imprint Academic, 1999.
6. Mele A. *Free Will and Luck*. – Oxford: Oxford University Press, 2006.

7. Schultze-Kraft M. Et al. The point of no return in vetoing self-initiated movements // URL: <<http://www.pnas.org/content/113/4/1080.abstract>>
8. Хома, О. (2017). Роль скептичної очевидності в Першій і Другій «Медитаціях». Стаття друга. Certitudo. Sententiae, 36(2), 18-29. doi:<http://dx.doi.org/10.22240/sent36.02.018>.
9. Хома, О. (2017). Філософія на межі. Філософська думка, (6), 6-22.